

2025-2026

werk
program
ma

..raad
..wijs
onder

1	Woord vooraf	5
2	Werkprogramma 2025-2026	7
2.1	Advies over armoede en onderwijs	9
2.2	Advies over meertaligheid	9
2.3	Verkenning over welzijn en onderwijs	9
2.4	Advies over onderwijshuisvesting	10
2.5	Stand van Educatief Caribisch Nederland	10
2.6	Verkenning over evidence in onderwijspraktijk en onderwijsbeleid	10
2.7	Advies over toetsing in een vernieuwd curriculum	11
2.8	Advies over omgaan met dalende studentenaantallen	12
2.9	Verkenning over de onderzoeksinfrastructuur voor onderwijsbeleid	12
2.10	Verkenning over polarisatie in en rondom het onderwijs	13
2.11	Wetgevingsadviezen	13
3	Taken en werkwijze	15

woord vooraf

Maatschappelijke ontwikkelingen buiten de school zijn van invloed op wat er binnen de school gebeurt. Armoede, polarisatie en afnemend welzijn stellen het onderwijs voor flinke uitdagingen.

Ondertussen heeft het onderwijs zelf te maken met ingrijpende veranderingen. Nieuwe kerndoelen en eindtermen vragen van scholen aanpassingen in hun curriculum en toetsing. Het aanhoudende lerarentekort en de dalende studentaantallen nopen tot keuzes in de manier waarop het onderwijs wordt georganiseerd. Goed onderwijs vergt bovendien inzicht in wat wel en niet werkt en onder welke voorwaarden en omstandigheden: wat 'evidence' is, moet binnen de context van een school worden gedeut. Een stevige onderzoeksinfrastructuur voor de onderwijspraktijk en voor het onderwijsbeleid is daarbij onontbeerlijk. Al deze onderwerpen hebben een plek gekregen in dit werkprogramma.

Ook in de politiek zijn er flinke veranderingen. De komst van het nieuwe kabinet brengt nieuwe onderwijsambities met zich mee. Met een brief aan de informateur heeft de raad zich eerder al uitgesproken over wat er nodig is in de komende periode. Op verzoek van de bewindspersonen van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap en van de Tweede Kamer zal de raad zich buigen over een aantal adviesvragen. Ook de mogelijkheid om uit eigen beweging te adviseren laat de raad niet onbenut.

Tot slot verandert er bij de Onderwijsraad zelf het een en ander. De raad nam afscheid van voorzitter Edith Hooge en met ingang van september 2024 heeft Louise Elffers het stokje van haar overgenomen. In de tussentijd nam Cor van Montfort het voorzitterschap waar.

Dit werkprogramma schetst welke adviezen en verkenningen de Onderwijsraad de komende twee jaar ter hand neemt. Het wordt jaarlijks geactualiseerd. De raad heeft zich voor het werkprogramma mede gebaseerd op gesprekken met de bewindspersonen van OCW, met het parlement en met vertegenwoordigers van organisaties van leerlingen en studenten, ouders, leraren en docenten, schoolleiders en andere onderwijsprofessionals, profielorganisaties, vakbonden, sectorraden en kinderopvangorganisaties. Ook de reacties op de digitale oproep 'Denkt u mee?' zijn ter harte genomen. De raad dankt iedereen voor de inhoudelijke bijdragen.

Louise Elffers
voorzitter

Cor van Montfort
vice-voorzitter

Mirjam van Leeuwen
secretaris-directeur

2

werk program ma

2025-2026

Dit werkprogramma laat zien aan welke adviezen en verkenningen de Onderwijsraad de komende twee jaar werkt. Buiten het werkprogramma om is er het hele jaar gelegenheid voor de bewindspersonen en het parlement om aanvullende adviesvragen te stellen.

Naar verwachting brengt de raad in 2024 nog de volgende publicaties uit:

- Advies over de beroepsgroep leraren – op verzoek van de Tweede Kamer;
- Advies over onderwijs aan jongeren in een justitiële jeugdinrichting – op verzoek van de minister van OCW;
- Advies over lerarenopleidingen – op verzoek van de minister van OCW.

Eerder dit jaar verscheen *Onderwijs als investering*, een advies waarin de raad regering en parlement drie overwegingen meegeeft voor besluitvorming over onderwijs binnen de rijksbegroting, en *Een klemmend beroep*, een advies over opleiden in de beroepspraktijk als essentieel onderdeel van beroepsonderwijs. De raad publiceerde ook twee wetsadviezen: *Internationalisering in balans* en *Strategisch personeelsbeleid*. In een brief aan de informateur adviseerde de raad het nieuwe kabinet om te zorgen voor een lange-termijn aanpak en niet te bezuinigen op onderwijs.

Lopende en geplande adviezen en verkenningen

De raad werkt momenteel al aan diverse geplande adviezen en verkenningen of gaat daar op korte termijn mee aan de slag:

- Advies over armoede en onderwijs – op verzoek van de Tweede Kamer;
- Advies over meertaligheid – op verzoek van de minister van OCW;
- Verkenning over welzijn en onderwijs – uit eigen beweging;
- Advies over onderwijshuisvesting – op verzoek van de minister van OCW;
- Stand van Educatief Caribisch Nederland – op verzoek van de minister van OCW.

Nieuwe adviezen en verkenningen

In dit *Werkprogramma 2025-2026* is ook een aantal nieuwe onderwerpen opgenomen. Voor de gevraagde adviezen zijn teksten aangeleverd door de Tweede Kamer en door het ministerie van OCW. Ook programmeert de raad een nieuwe verkenning uit eigen beweging. De nieuwe onderwerpen zijn:

- Verkenning over evidence in onderwijspraktijk en onderwijsbeleid – op verzoek van de Tweede Kamer;
- Advies over toetsing in een vernieuwd curriculum – op verzoek van de Tweede Kamer;
- Advies over omgaan met dalende studentenaantallen – op verzoek van de minister van OCW;
- Verkenning over de onderzoeksinfrastructuur voor onderwijsbeleid – op verzoek van de minister van OCW;
- Verkenning over polarisatie in en rondom het onderwijs – uit eigen beweging.

2.1 Advies over armoede en onderwijs

In 2024 leven er naar verwachting ongeveer 800.000 Nederlanders onder de armoedegrens. Een op de twintig kinderen groeit op in een gezin met een inkomen onder het 'niet veel maar toereikend'-criterium van het Sociaal en Cultureel Planbureau.

Kinderen en jongeren in armoede hebben minder makkelijk toegang tot kwalitatief hoogwaardig, rijk onderwijs, kunnen minder profiteren van onderwijsaanbod en neigen eerder naar voortijdig schoolverlaten vanwege onderwijsgerelateerde kosten. Denk aan de vrijwillige ouderbijdrage; de aanschaf van een laptop, agenda en gymspullen; reiskosten; kosten voor aanvullend aanbod op school zoals een schoolreis of debatcursus, en aanbod buiten school zoals bijles, examentraining of huiswerkklass. Dat kinderen en jongeren naar school moeten zonder ontbijt, thuis (financiële) stress ervaren en minder steun van huis meekrijgen, maakt dat zij minder tot leren en ontwikkelen komen.

De ontwikkeling van kinderen hoort het uitgangspunt te zijn voor beleid en uitvoering. Het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind van de Verenigde Naties (1989) is hiervoor het fundament. In het beleid voor gezinnen in armoede moet daarom worden gedacht vanuit het perspectief van het kind en moet voorop staan wat voor het kind het best is. Armoede stelt daarmee ook het onderwijs voor de vraag hoe hiermee om te gaan. Het antwoord op die vraag kan per lokale situatie en per school verschillen.

Op verzoek van de Tweede Kamer gaat de raad in op de vraag: Wat is nodig zodat leerlingen en studenten die opgroeien in armoede, volwaardig aan onderwijs kunnen deelnemen?

2.2 Advies over meertaligheid

Taal staat volop in de belangstelling. En terecht: taalbeheersing is van cruciaal belang om te kunnen meedoen aan het onderwijs en de maatschappij. We hebben het bij 'taal' in het primair onderwijs doorgaans over de Nederlandse taal. Dat dit niet voor elk kind de thuistaal is, krijgt steeds meer aandacht. Ook over taal in het hoger onderwijs is veel te doen. Denk aan de discussie over de verhouding tussen Nederlands en Engels als voertaal binnen de opleidingen.

Een op de vier Nederlandse kinderen spreekt thuis naast Nederlands ook een andere taal en groeit dus meertalig op. Daarnaast bieden steeds meer onderwijsvoorzieningen – van voor- en vroegschoolse educatie tot wetenschappelijk onderwijs – instructie in meerdere talen, vooral in het Engels. Meertaligheid is van waarde voor individuen en voor de samenleving, maar vormt ook een uitdaging voor het onderwijs. Denk aan kansenongelijkheid in het primair en voortgezet onderwijs op basis van thuistaal. En denk aan kansenongelijkheid in het hoger onderwijs door de dominante positie van het Engels.

Leerlingen die van huis uit geen Nederlands spreken, staan op school voor een dubbele uitdaging. Zij leren Nederlands en moeten tegelijkertijd in die taal leren en vaardigheden opdoen. Wat betekent dit voor hun scholing en vorming?

In sommige delen van het onderwijs is veel ervaring met meertaligheid en is deze meer ingebed in het onderwijs dat wordt gegeven, zoals binnen het nieuwkomersonderwijs. Welke lessen zijn hieruit te trekken? Wat zijn kansen en uitdagingen van meertaligheid in het onderwijs?

Op verzoek van de minister van Onderwijs richt de raad zich in dit advies op de vraag: Hoe kan het onderwijs omgaan met talige diversiteit en meertaligheid?

2.3 Verkenning over welzijn en onderwijs

De afgelopen jaren zijn er steeds meer signalen dat het niet goed gaat met de mentale gezondheid van kinderen en jongeren in Nederland. In het voortgezet onderwijs stijgt het aantal leerlingen met emotionele problemen flink. Ook in het basisonderwijs kampen veel leerlingen met emotionele problemen en vermindert het welbevinden. Op de drempel van het vervolgonderwijs ervaren jongeren druk om de 'juiste' opleiding te kiezen en zich te onderscheiden van anderen.

Studenten zijn bezorgd over hun toekomst, zoals werk- en bestaanszekerheid of een betaalbaar huis. Leraren uiten hun zorgen over de invloed van sociale media en over de kwetsbaarheid van leerlingen. School, opleiding en studie zijn belangrijke plekken om bij te dragen aan de veerkracht van jonge mensen en hen te leren omgaan met stress en druk.

Maar het zijn ook plekken waar stress en druk juist ontstaan. Dan gaat het niet alleen om prestatiedruk, maar ook om sociale druk die wordt gevoeld tussen leerlingen en tussen studenten. En om druk die voortkomt uit toenemende individualisering, ook in het onderwijs. Welke rol spelen toetsen en examens hierbij? En hoeveel ruimte blijft er voor pedagogisch handelen, gezien de groeiende tendens in het onderwijs om problemen vanuit medisch of therapeutisch oogpunt te benaderen?

In deze verkenning uit eigen beweging buigt de raad zich over de vraag: Wat is in de structuur en cultuur van het onderwijs nodig om op een pedagogisch verantwoorde en gezonde manier bij te dragen aan de scholing en vorming van kinderen en jongeren?

2.4 Advies over onderwijshuisvesting

Onderwijshuisvesting is een belangrijke voorwaarde om goed onderwijs te kunnen geven en ontvangen. Maar veel gebouwen zijn inmiddels afgeschreven. En er is veel discussie over wie verantwoordelijk is voor de huisvesting in het primair en voortgezet onderwijs. Gemeenten of scholen?

Er wordt lokaal heel verschillend omgegaan met onderwijshuisvesting. Verantwoordelijkheden voor nieuwbouw en onderhoud zijn gesplitst, wat leidt tot geschillen en verschillen.

Veel scholen hebben verouderde gebouwen. Ongeveer een kwart van de schoolgebouwen voor primair en voortgezet onderwijs voldoet niet aan de minimumeisen voor ventilatie. Ook lukt het veel scholen niet een goed en constant binnenklimaat te realiseren – denk aan temperatuur en licht. Dit heeft negatieve effecten op de schoolprestaties van leerlingen.

Daarnaast vormen de (on)toegankelijkheid van gebouwen en het ruimtegebrek problemen, bijvoorbeeld voor leerlingen met een beperking of met een extra ondersteuningsbehoefte. Huisvesting is daarmee een belangrijke factor in de ambitie toe te werken naar inclusiever onderwijs.

Een andere ontwikkeling die eisen stelt aan de kwaliteit van huisvesting is de integratie van onderwijs met andere voorzieningen in multifunctionele accommodaties. Wat zijn hiervan de consequenties voor het (organiseren van) onderwijs?

De raad geeft in dit advies antwoord op de vraag van de minister van OCW: Wat is nodig voor goede onderwijshuisvesting in de toekomst?

2.5 Stand van Educatief Caribisch Nederland

Scholen, schoolbesturen en onderwijsinstellingen in Caribisch Nederland (Bonaire, Sint Eustatius en Saba) maken sinds 2011 deel uit van het Nederlandse onderwijsbestel. Dit heeft geleid tot nieuw beleid, onderzoek en evaluaties. Denk aan aanpassingen van onderwijswetgeving, bestuurlijke afspraken voor verbetering van onderwijs, inspectie-onderzoeken over de kwaliteit van het onderwijs, onderzoek naar kansen en risico's voor Caribische studenten in Europees Nederland en diverse onderzoeken rondom armoede in Caribisch Nederland.

Op verzoek van de minister van OCW werkt de Onderwijsraad aan een *Stand van Educatief Caribisch Nederland*. Hierin worden bestaande onderzoeken, evaluaties en beleid in kaart gebracht. Daarnaast worden nog nader te bepalen thema's verkend. In het hele traject werkt de Onderwijsraad nauw samen met onderwijspartners in Caribisch Nederland.

2.6 Verkenning over evidence in onderwijspraktijk en onderwijsbeleid

Evidence-based en *evidence-informed* werken is steeds gangbaarder, zowel in de onderwijspraktijk als in het onderwijsbeleid. Professionals in de praktijk gebruiken kennis uit onderzoek om te begrijpen wat onder welke omstandigheden werkt. Ook kan het zijn dat scholen moeten werken met bewezen effectieve methoden om in aanmerking te komen voor overheidssubsidie.

Het is goed om te weten wat werkt. Tegelijkertijd is onderwijs geen exacte wetenschap en werkt niet alles overal. Het is belangrijk te zien onder welke omstandigheden, in welke context, met welke methoden, bij welke doelgroep en vanuit welke wetenschappelijke (sub)discipline evidence is vergaard.

Er is onvoldoende zicht op interventies die geen of negatieve resultaten opleveren. Daarover wordt minder gepubliceerd, terwijl die kennis wel van belang kan zijn voor de praktijk. Ook is onderzoek vaak slecht toegankelijk voor de onderwijspraktijk, en onderwijsprofessionals vinden het soms lastig onderzoeksresultaten naar de eigen praktijk te vertalen.

Bovendien kan evidence de status van absolute waarheid krijgen bij onderwijsontwikkeling en -beleid, wanneer er weinig oog is voor de contextualiteit van wetenschappelijke methodes en interventies. Evidence-based en evidence-informed werken gaan immers over het benutten van wetenschappelijke kennis, gecombineerd met praktijkkennis, vakmanschap en het feit dat elke beslissing in de klas gesitueerd is. Ten slotte kan de verabsolutering van evidence de autonomie van scholen en leraren(teams) aantasten en innovatie beperken.

Deze verkenning op verzoek van de Tweede Kamer bespreekt de kansen en risico's van evidence in de onderwijspraktijk en het onderwijsbeleid, vanuit de vraag: Waar is de verbinding tussen onderzoek, beleid en praktijk te versterken?

2.7 Advies over toetsing in een vernieuwd curriculum

In opdracht van het ministerie van OCW werkt SLO, het landelijk expertisecentrum voor het curriculum, aan (voorstellen voor) de herziening van de kerndoelen voor het primair onderwijs en de onderbouw van het voortgezet onderwijs, en de eindtermen voor het voortgezet onderwijs. De kerndoelen en eindtermen vormen – samen met het referentiekader voor taal en rekenen – de wettelijke grondslag voor het primair en voortgezet onderwijs. Ze zijn daarmee richtinggevend voor het curriculum in de scholen. De herziening van kerndoelen en eindtermen heeft consequenties voor toetsing.

In het verlengde van het herzieningsproces worden examenprogramma's voor het voortgezet onderwijs ontwikkeld. Aangekondigd is dat ook de doorstroomtoets in het primair onderwijs en de volgtoetsen zullen worden aangepast in lijn met de nieuwe kerndoelen. Deze ontwikkelingen brengen een aantal vraagstukken met zich mee.

In de eerste plaats is het nodig in kaart te brengen welke onderwijsopbrengsten op welke wijze getoetst kunnen worden. De toetsbaarheid van onderwijsopbrengsten bepaalt in belangrijke mate hoe onderwijsdoelen als beheersings- of aanbodsdoelen kunnen worden geformuleerd. In de tweede plaats moet rekening worden gehouden met technologische ontwikkelingen die andere manieren van toetsen mogelijk of zelfs noodzakelijk maken. Denk aan geautomatiseerde toetsing en generatieve taalmodellen. Ten derde is het belangrijk na te gaan hoe verschillende functies van toetsing kunnen worden verenigd, waarbij ook onbedoelde effecten in beschouwing worden genomen. Toetsen en de voorbereiding daarop kunnen bijvoorbeeld motiverend en leerzaam zijn en de aandacht richten op belangrijke onderwijsdoelen. Ze kunnen echter ook stress veroorzaken (bijvoorbeeld als er te vaak getoetst wordt of er te veel op het spel staat). Ze kunnen het curriculum versmallen (als de toetsing eenzijdig is) of kansengelijkheid onder druk zetten (denk aan privaat gefinancierde toetstraining en onbetrouwbare of 'oneerlijke' toetsen).

De Tweede Kamer vraagt de Onderwijsraad vanuit een brede beschouwing over de functies, mogelijkheden en beperkingen van toetsing een advies te geven omtrent de vraag: Hoe kan toetsing adequaat vorm krijgen in een vernieuwd curriculum?

2.8 Advies over omgaan met dalende studentenaantallen

De komende periode daalt het aantal studenten in het middelbaar beroepsonderwijs (mbo), hoger beroepsonderwijs (hbo) en wetenschappelijk onderwijs (wo). Dat blijkt uit de referentieraming die het ministerie van OCW elk jaar maakt. Minder studenten betekent minder bekostiging en dat kan druk zetten op onderwijsinstellingen. Het wordt dan lastig vooral kleine opleidingen te blijven aanbieden. Mede daarom zijn er de laatste jaren in het mbo meer fusies om verschraving van het onderwijsaanbod tegen te gaan.

Hoe kan studenten toegang tot onderwijs in het mbo, hbo en wo worden gegarandeerd? Hoe kan overal voldoende en kwalitatief goed onderwijsaanbod behouden blijven, ook in regio's waar de studentenaantallen sterk dalen? Hoe kunnen studenten voldoende keuzevrijheid geboden krijgen? Wat is het handelingsperspectief voor de instellingen en wat voor de overheid?

Op verzoek van de minister van Onderwijs buigt de raad zich over de vraag: Wat is er nodig om in een periode met dalende studentenaantallen het mbo, hbo en wo overal voldoende toegankelijk te houden en te zorgen voor onderwijs van voldoende kwaliteit en met voldoende keuzevrijheid?

2.9 Verkenning over de onderzoeksinfrastructuur voor onderwijsbeleid

Voor onderbouwd onderwijsbeleid en voor inzicht in de onderwijspraktijk is goed (praktijk-) onderzoek essentieel. Er zijn tal van (sub)disciplines en samenwerkingen daartussen die bijdragen aan actuele en fundamentele expertise over onderwijs. Dit veld is niet statisch: ontwikkelingen in beleid en praktijk gaan gepaard met veranderende onderzoeksvragen en wetenschappelijke inzichten. Er komen nieuwe aandachtsgebieden bij en bestaande (sub)disciplines kalven af, bijvoorbeeld onderzoek naar onderwijsrecht, onderwijs-geschiedenis en fundamentele pedagogiek.

De toekomstbestendigheid van verschillende vakgebieden staat al langere tijd onder druk. Dit kan nadelige gevolgen hebben, zoals het verlies van specialistische kennis, of een oppervlakkiger begrip van complexe onderwijskwesties. Een afkalving van disciplines binnen het onderwijsonderzoek kan ten koste gaan van de diversiteit van perspectieven en kan interdisciplinaire samenwerking, die nodig is voor onderbouwd onderwijsbeleid, bemoeilijken.

Als er gaten vallen in het onderwijsonderzoek, kan de overheid haar kerntaak om te zorgen voor goed onderbouwde beleidsmaatregelen en wetgeving minder goed waarmaken. Een ander risico is dat onderzoek op onderdelen een te smalle basis vormt om als *counterveiling power* te kunnen dienen. Deskundigen en (praktijk)onderzoekers kunnen beleidsmakers en de wetgever immers van onderbouwde inzichten en gegevens voorzien om tot gegronde beslissingen te komen en onderwijsbeleid en -wetgeving te verbeteren.

Er is op dit moment geen dekkend zicht op de stand van de onderzoeksinfrastructuur als essentiële voedingsbron voor onderwijsbeleid en -wetgeving. Welke partijen zijn betrokken bij onderwijsonderzoek en welke rol(len) spelen ze? Welke vakgebieden mogen in deze infrastructuur niet ontbreken? Welke leemtes zijn er of dreigen op korte termijn te ontstaan? Hoe staat het met de levensvatbaarheid van deze disciplines; welke financiering is er? Is de (sturing op de) onderzoeksinfrastructuur goed ingericht?

Op verzoek van de minister van Onderwijs buigt de raad zich in deze verkenning over de vraag: Wat is nodig voor een goed functionerende onderzoeksinfrastructuur voor onderwijsbeleid?

2.10 Verkenning over polarisatie in en rondom het onderwijs

Onderzoek van het Sociaal en Cultureel Planbureau laat zien dat een ruime meerderheid van de Nederlanders zich zorgen maakt over polarisatie. Dit heeft zijn weerslag op het onderwijs. Een gezonde democratische samenleving kenmerkt zich door een veelheid aan opvattingen, inzichten en waarden. Er zijn altijd diverse polen in een debat. Bij polarisatie verscherpen de tegenstellingen zozeer dat partijen tegenover elkaar komen te staan en niet langer met elkaar in gesprek (willen) zijn.

Polarisatie in het onderwijs speelt op een aantal niveaus. In de klas, het praktijklokaal en de collegezaal is er polarisatie rondom gevoelige persoonlijke, politieke en maatschappelijke thema's. In maatschappelijke en wetenschappelijke discussies is er polarisatie rondom de vraag wat goed onderwijs zou moeten zijn. Ook in onderwijsbeleid kunnen er polariserende tendensen zijn. Bijvoorbeeld wanneer de overheid voorschrijft hoe het onderwijs in de school wordt ingericht, waardoor pluriformiteit en de professionele ruimte van onderwijsprofessionals en -besturen in het gedrang komen.

Het onderwijs kan last hebben van deze vormen van polarisatie. De school en de universiteit moeten juist de plek zijn waar op enige afstand van de maatschappelijke dynamiek en hectiek controversiële thema's aan de orde kunnen komen. Polarisation in de discussie over wat goed onderwijs zou zijn, zet al snel de vrijheid van onderwijs onder druk.

In deze verkenning uit eigen beweging buigt de raad zich over de volgende vragen: In hoeverre is er sprake van een zorgelijke toename van polarisatie in en rondom het onderwijs? Welke gevolgen heeft dat voor de onderwijskwaliteit, de vrijheid van onderwijs en de kwaliteit van de democratische samenleving? Wat is nodig om de zorg voor goed onderwijs op minder polariserende manier handen en voeten te geven? Wie zijn daarbij aan zet of nemen het initiatief? Wat is de taak en verantwoordelijkheid van de overheid daarbij?

2.11 Wetgevingsadviezen

De raad heeft een wettelijke taak om te adviseren op wetsvoorstellen. Voorstellen die een wezenlijke verandering betekenen op het vlak van *governance*, sturing, toezicht en bekostiging, die raken aan artikel 23 Grondwet, of die grote implicaties hebben voor de onderwijspraktijk, komen voor advisering in aanmerking. De raad overlegt met het ministerie om welke wetsvoorstellen het gaat. Daarnaast kunnen Kamerleden hun initiatiefwetsvoorstellen aan de raad voorleggen voor advies.

In wetgevingsadviezen kijkt de raad naar de effecten van het wetsvoorstel op de onderwijspraktijk en in hoeverre het voorstel in overeenstemming is met artikel 23 Grondwet. Ook kijkt de raad naar aspecten als uitvoerbaarheid en consistentie van de onderwijswetgeving.

Wetsadvisering door de Onderwijsraad vindt plaats na internetconsultatie en vóór advisering door de Raad van State. De doorlooptijd van wetgevingsadviezen is kort; de raad adviseert binnen zes weken via een briefadvies.

De raad voorziet de komende periode in elk geval advisering op:

- Toezicht op informeel onderwijs;
- Aanscherping van de deugdelijkheidseisen;
- Eisen aan bestuurders.

3

taken en werkwijze

**Goed onderwijs voor iedereen:
daar draagt de Onderwijsraad aan bij**

De Onderwijsraad geeft al meer dan honderd jaar onafhankelijk advies over onderwijsbeleid en -wetgeving aan de regering, de Eerste en Tweede Kamer en soms ook aan gemeenten. Gevraagd én uit eigen beweging.

De raad kijkt naar de onderwijspraktijk en de werking van het onderwijsstelsel en -bestel en blik daarbij zowel terug in de tijd als ver vooruit. Met als focus perspectieven voor de langere termijn. De raad signaleert of agendeert kwesties, identificeert knelpunten en ongewenste effecten in wetgeving en beleidsvoornemens en schetst perspectieven of oplossingsrichtingen. De raad doet dit in de vorm van een advies, verkenning of wetgevingsadvies. Periodiek stelt de raad een *Stand van Educatief Nederland* op met een overkoepelend beeld van het Nederlandse onderwijs. Ook geeft de raad advies aan gemeenten bij kwesties over onderwijshuisvesting.

De adviezen en verkenningen gaan over alle vormen van onderwijs voor kinderen, jongeren en volwassenen: van voorschoolse voorzieningen tot aan postuniversitair onderwijs en een leven lang ontwikkelen. Hoe kan onderwijs bijdragen aan de ontwikkeling van individu en samenleving? Wie zijn daarbij aan zet? Wat is de rol van overheden? Wat behoort tot de verantwoordelijkheid van besturen en wat tot die van schoolleiders en leraren? Wanneer zijn organisaties en professionals rondom de school aan zet? Wat is de rol van leerlingen, studenten en hun ouders?

De raad is onafhankelijk, met oog en oor voor opvattingen en ontwikkelingen in de samenleving en het onderwijs. De adviezen worden gevoed door kennis en ervaring uit de onderwijspraktijk en de praktijk van onderwijswetgeving en -beleid. Inzichten uit werkbezoeken en van professionals en deskundigen dragen bij aan de adviezen. En ze zijn gebaseerd op wetenschappelijke kennis en inzichten uit uiteenlopende wetenschappelijke disciplines, zoals onderwijskunde, economie, sociologie en onderwijsrecht. De raad maakt daarnaast gebruik van intersectorale en internationale vergelijkingen. Speciale vermelding verdient de JongerenOnderwijsraad: leerlingen en studenten van diverse leeftijden en schooltypen delen hun ervaringen en ideeën over het Nederlandse onderwijs en denken mee over onderwerpen waarover de raad adviseert.

Bij de voorbereiding van adviezen benut de raad ook de kennis en expertise van andere adviesorganen en van planbureaus. En brengt omgekeerd op verzoek expertise in ten behoeve van adviezen van anderen. Soms wordt gezamenlijk een advies uitgebracht. Als een van de grondleggers van Eunec, het internationaal verband van onderwijsraden, wisselt de raad ook kennis en expertise uit met andere adviescolleges in Europa en daarbuiten.

De leden van de Onderwijsraad worden op voordracht van een onafhankelijke benoemingsadviescommissie voor vier jaar benoemd op persoonlijke titel. Ze zijn aangetrokken vanwege hun wetenschappelijke kennis, praktijkervaring in het onderwijs en/of maatschappelijke bijdrage, in combinatie met hun visie op het onderwijs. De combinatie van deze brede eigen expertises stelt de raad in staat om altijd vanuit meerdere - bijvoorbeeld onderwijskundige, economische, juridische en internationale - invalshoeken naar een onderwerp te kijken.

Uitgangspunten

De raad zegt wat er gezegd moet worden en is een kritische gesprekspartner van overheden en het onderwijs. Bij de keuze van onderwerpen, bij de inhoudelijke analyse en bij het doen van aanbevelingen staan vijf publieke waarden centraal: kwaliteit, toegankelijkheid, doelmatigheid, pluriformiteit en keuzevrijheid, en sociale samenhang, inclusie en democratie. Deze waarden verdienen stuk voor stuk bevordering en werken ook op elkaar in. Nadruk op de ene waarde kan ten koste gaan van andere en de waarden kunnen onderling conflicteren. Daarom moeten ze steeds tegen elkaar worden afgewogen.

Zo kan de raad voor wat betreft kwaliteit kijken naar zowel de kwaliteit van onderwijs in brede zin als de voorwaarden die onderwijskwaliteit mogelijk maken. Toegankelijkheid draait om de onbelemmerde beschikbaarheid van onderwijs voor elke leerling en student. Aan toegankelijkheid raken ook vraagstukken van kansengelijkheid. Doelmatigheid betreft de kostenefficiëntie van het onderwijssysteem in relatie tot de maatschappelijke opbrengsten. Daarnaast gaat het om het stellen van onderwijsinhoudelijke doelen, om de koppeling ervan aan financieel beleid en om opvolging in de zin dat wordt nagegaan of deze doelen bereikt zijn.

Pluriformiteit van het onderwijs vindt zijn oorsprong in artikel 23 van de Grondwet. De raad belicht het belang van pluriformiteit in het stelsel, inclusief een dekkend aanbod van openbaar onderwijs en de daarmee samenhangende keuzevrijheid voor ouders en leerlingen om een school te kiezen die hen het meest aanspreekt. De raad staat een benadering voor waarin behoeften, interesses en wensen van leerlingen, studenten en ouders in balans zijn met publieke en maatschappelijke belangen.

Ten slotte kijkt de raad naar onderwijs in relatie tot sociale samenhang, inclusie en democratie in school en samenleving. De school is een sociale gemeenschap en een oefenplaats voor democratisch samenleven. Hiervoor acht de raad het van belang dat leerlingen van verschillende achtergronden en capaciteiten elkaar op school kunnen ontmoeten en dat er in het onderwijs voldoende aandacht bestaat voor democratisch burgerschap.

Colofon

Het *Werkprogramma 2025-2026* is aangeboden aan de minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap en aan de staatssecretaris Funderend Onderwijs en Emancipatie.

Samenstelling raad

prof. dr. L. (Louise) Elffers (voorzitter)
prof. dr. O. (Orhan) Agirdag
prof. dr. G.J.J. (Gert) Biesta
prof. dr. P.W.A. (Pieter) Huisman
dr. D.J.M. (Dominique) Majoor
D. (Daisy) Mertens MEd
dr. C.J. (Cor) van Montfort
prof. dr. S.F. (Susan) te Pas
prof. dr. T. (Trudie) Schils
drs. L.Y.P. (Luc) Sluijsmans
drs. M.P. (Mirjam) van Leeuwen (secretaris)

Publicaties bestellen

Onderwijsraad
Prins Willem Alexanderhof 20
2595 BE Den Haag
secretariaat@onderwijsraad.nl
+31 70 310 00 00

ISBN 978-94-6121-090-6
Intern documentnr. BS.2400038

Ontwerp

thonik

Fotografie

Edwin Walvisch
© Onderwijsraad, Den Haag

Uitgave van de Onderwijsraad, Den Haag, september 2024

Prins Willem Alexanderhof 20
2595 BE Den Haag

www.onderwijsraad.nl
secretariaat@onderwijsraad.nl
tel: +31 70 310 00 00